

Muzyka naszych sąsiadów - Słowacja

- [Muzyka naszych sąsiadów - Słowacja](#)

Muzyka naszych sąsiadów - Słowacja

Źródło: online-skills, źródło:, licencja: CC0.

Ważne daty

1844 r. – Powstanie pieśni *Nad Tatrou sa blýska*, obecnego hymnu państwowego Słowacji;

1993 r. – od tego roku dwie początkowe zwrotki tej pieśni *Nad Tatrou sa blýska* stały się hymnem niepodległej Republiki Słowackiej.

Scenariusz lekcji dla nauczyciela:

I. Indywidualna i zespołowa ekspresja muzyczna.

1. W zakresie śpiewu. Uczeń:

1) śpiewa ze słuchu lub/i z wykorzystaniem nut (w zespole, solo, a cappella, z akompaniamentem) minimum 10 różnorodnych utworów wokalnych w roku szkolnym:

a) piosenki z repertuaru dziecięcego, młodzieżowego, popularnego i ludowego,

b) wybrane pieśni (w tym artystyczne i patriotyczne).

II. Język i funkcje muzyki, myślenie muzyczne, kreacja i twórcze działania.

4. Uczeń wykazuje się znajomością i dokonuje charakterystyki:

1) muzyki ze względu na jej rodzaj (wokalna, instrumentalna, wokarno-instrumentalna, artystyczna, rozrywkowa, ludowa oraz do wyboru: sakralna, filmowa, teatralna i inne).

Nauczysz się

rozpoznawać elementy folkloru Słowacji;

rozpoznawać słuchem ludowe pieśni słowackie;

rozpoznawać słuchem hymn Słowacji.

Słowacja na mapie Europy

Słowacja to nasz południowy sąsiad. Państwo to, graniczy również z Austrią, Czechami, Ukrainą i Węgrami. Nie posiada dostępu do morza. Stolicą państwa jest Bratysława, położona nad Dunajem. Warto zaznaczyć, że Słowacja jest krajem górskim, obejmującym część Karpat - na jej terenie znajduje się najwyższy szczyt Tatr, a zarazem Karpat - Gerlach.

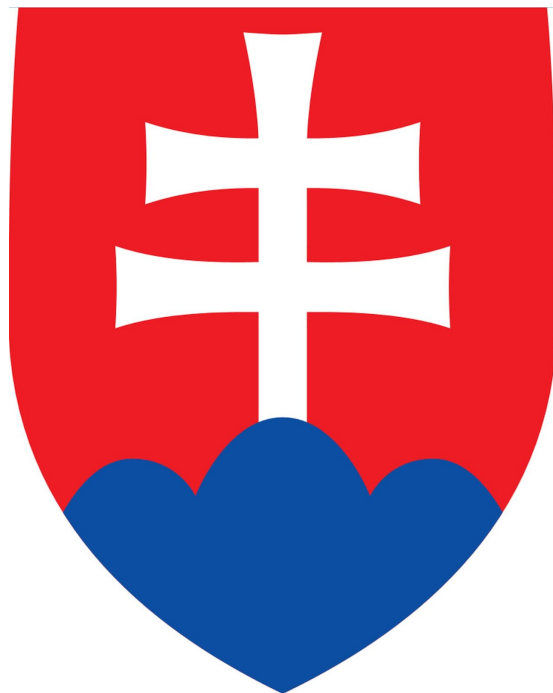
Przed tobą kilka grafik. Zwróć uwagę na położenie Słowacji na mapie. Zapamiętaj, jak wygląda flaga i herb naszego południowego sąsiada.

Mapa polityczna Europy

Flaga Słowacji

Herb Słowacji

Przed Tobą inna mapa. Sprawdź, czy pamiętasz, gdzie leży Słowacja i jej sąsiedzi. Zanim klikniesz w interaktywny punkt, odpowiedz sobie na pytanie: „Jakie to Państwo? Jakie miasto jest jego stolicą?” Podpowiedzią będą dla Ciebie flagi sąsiadujących państw.

1

Słowacja, stolica Bratysława

2

Polska, stolica Warszawa

3

Ukraina, stolica Kijów

4

Węgry, stolica Budapeszt

5

Austria, stolica Wiedeń

6

Czechy, stolica Praga

Mapa Europy z flagami państw, Źródło: zpe.gov.pl

Ćwiczenie 1

Wskaż na mapie Słowację oraz państwa, które sąsiadują ze Słowacją. Nazwy państw przeciągnij we właściwe miejsca.

Węgry

Ukraina

Polska

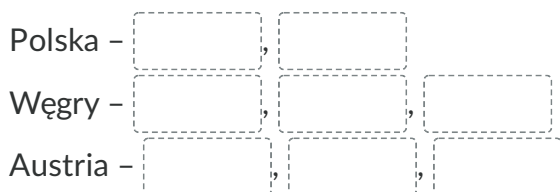
Słowacja

Czechy

Austria

Ćwiczenie 2

Przypisz kolory flag krajów sąsiadujących ze Słowacją.

czerwony

zielony

biały

czerwony

czerwony

biały

czerwony

biały

Słowacja – poznajmy historię i kulturę naszego południowego sąsiada

Rozwój osadnictwa na terenie dzisiejszej Słowacji sięga okresu przed naszą erą. Być może już w VI w. n. e. zamieszkali tam pierwsi Słowianie. Na początku XI w., przodkowie dzisiejszych Słowaków najprawdopodobniej znaleźli się na pewien czas pod rządami Bolesława Chrobrego. Później, przez setki lat, obszar ten należał do Węgier i dopiero od 1918 r. stał się częścią Czechosłowacji. Jako niepodległe państwo, w obecnej postaci, istnieje od 1993 roku.

Środowisko przyrodnicze Słowacji jest bardzo urozmaicone. Polacy często odwiedzają Słowacki Raj – region turystyczny, który znajduje się we wschodniej części kraju. Do Słowackiego Raju można się dostać np. z Zakopanego. Odległość pomiędzy tymi miejscami to ok. 100 kilometrów. Słowacki Raj ma status Parku Narodowego i znany jest z licznych szlaków turystycznych – pieszych (ok. 300 kilometrów), rowerowych (ok. 150 kilometrów) oraz narciarskich. Głównym ośrodkiem narciarskim w Słowackim Raju są Plejsy.

Zainteresowaniem cieszą się liczne kąpieliska termalne, takie jak Tatralandia czy – położone u stóp Tatr Wysokich – kąpieliska w Popradzie. Turyści licznie odwiedzają także podtatrzańskie kurorty w Smokowcu i Tatrzańskiej Łomnicy, będące najlepszymi punktami wyjścia do wycieczek górskich.

Jerzy Opióła, Łomnica - widok na Kieżmarski szczyt

Wiele atrakcji turystycznych Słowacji jest wpisanych na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Wśród nich znajdują się m.in. olbrzymie ruiny Zamku Spiskiego, a także rezerwat zabytkowej architektury ludowej Vlkolínec. Warto pamiętać o architekturze słowacko-polsko-ukraińsko-węgierskiej znajdującej się w Łuku Karpackim, gdzie można znaleźć unikatowe kościoły pochodzące z okresu od XVI do XX wieku. Drewniana architektura tych kościołów jest unikalna, ponieważ wszystkie elementy budynków są zrobione z drewna i bez użycia gwoździ.

Ruiny Zamku Spiskiego

Greckokatolicki, drewniany Kościół św. Bazylego Wielkiego

Ćwiczenie 3

Przyjrzyj się uważnie poniższym obrazom i wskaż poprawną odpowiedź.

- ☐ Są to fragmenty kompleksu Zamku Spiskiego.
- ☐ Jest to Tatralandia – kompleks architektury drewnianej w Słowacji, Polsce, Ukrainie i Węgrzech.
- ☐ Fotografie przedstawiają architekturę sakralną w Łuku Karpackim - Słowacji, Polsce, Ukrainie, Węgrzech.
- ☐ Jest to architektura sakralna z kompleksu Słowacki Raj.

Hymn państwowy Słowacji

Pieśń *Nad Tatrou sa blýska* powstała w 1844 r. Różne wersje melodii tej [pieśni](#) znane są w całych Karpatach. Na Podhalu znana jest jako *Janosikowa* (*Idziē Janko lasēm*). Od 1993 r. dwie początkowe zwrotki tej pieśni stały się [hymnem](#) niepodległej Republiki Słowackiej.

Dobrovolnícka

Nad Tatrou sa blíska, hromi divo bijú ;;:
Zastavme jich bratja, veď sa oňi stratja
Slováci ožiju ;;:

To Slovensko naše dosjal tvrdo spalo ;;:
Ale bleski hromu zbudzuju ho k tomu
Abi sa prebralo ;;:

Ešte jedle rastú na krivánskej straňe ;;:
Kdo Slovenski cítí, nech sa šable chiť
A medzi nás staňe ;;:

Už Slovensko vstáva, putá si strháva ;;:
Hej rodina milá, hodina odbila
Žije matka Sláva ;;:

Pierwszą drukowaną wersję hymnu Słowacji

Nad Tatrou sa blýska

Nad Tatrou sa blýska

hromy divo bijú.

Zastavme ich bratia,

ved' sa ony stratia,

Slováci ožijú.

To Slovensko naše

posiaľ tvrdo spalo.

Ale blesky hromu

vzbudzujú ho k tomu,

aby sa prebralo.

Nad Tatrami się błyska

Nad Tatrami błyska się

gromy dziko biją.

Wstrzymajmy je, bracia,

z pewnością przestaną,

Słowacy ożyją.

Ta Słowacja nasza

mocno do dziś spała.

Ale błyski gromu

krzyczą głośno do niej,

aby się zbudziła.

Przed Tobą zapis nutowy hymnu państwowego Słowacji. Posłuchaj hymnu i śledź jego zapis nutowy. Melodia nie jest trudna, więc postaraj się od razu ją nucić.

1 **Risoluto** (♩ = 88)

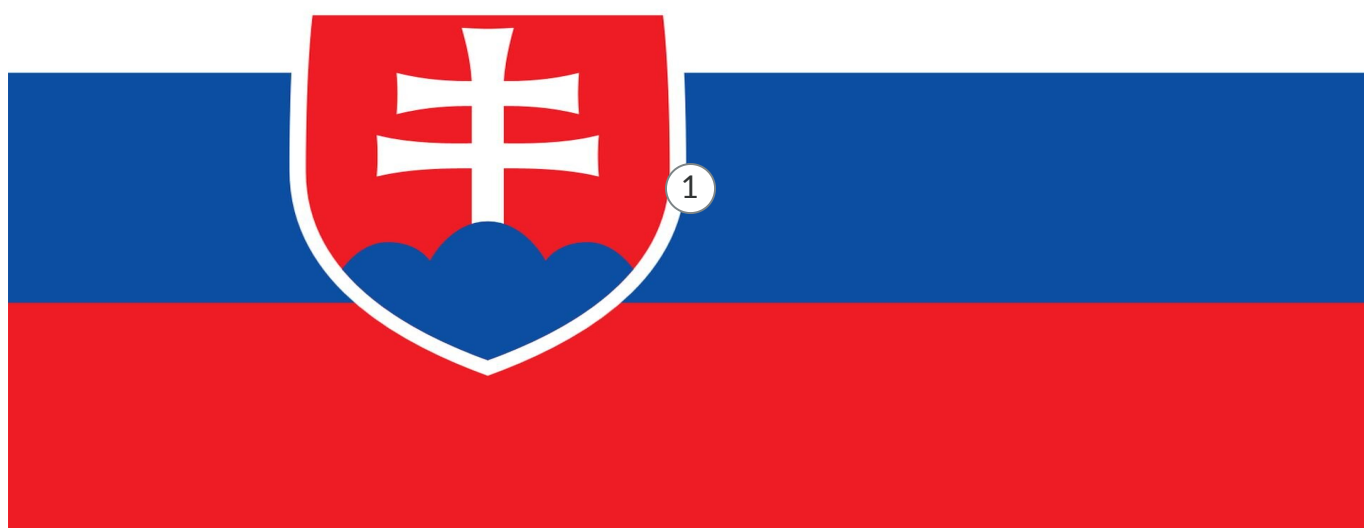
Nad Tatrou sa blýska, hromy divo bi - jú,
nad Tatrou sa blýska, hromy divo bi - jú,
zastav - me ich, bratia, ved' sa o - ny stratia,
Slováci o - ži - jú. Slováci o - ži - jú.

1

Określenie wykonawcze - energicznie, stanowczo, zdecydowanie.

2

Określenie tempa - trochę zwolnić, spowolnić.

1

Utwór: *Hymn Słowacji*

Wykonawca: The Hit Crew

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P8uRrbq54>

Ćwiczenie 4

Wysłuchaj trzech fragmentów hymnów państwowych i wskaż hymn Słowacji.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D17Wg5fxN>

Hymn nr 1, online-skills, CC BY 3.0

Dostojny, majestatyczny utwór w umiarkowanym tempie. Rytm podkreślają werble.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D17Wg5fxN>

Utwór jest dostojny, w tempie umiarkowanym, metrum dwie czwarte, melodyka przypomina pieśni z Podhala.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D17Wg5fxN>

Utwór jest dostojny, w tempie umiarkowanym, metrum cztery czwarte. Utwór bardzo rytmiczny, rytm podkreślany przez werble.

☐ Hymn nr 3

☐ Hymn nr 1

☐ Hymn nr 2

Obyczaje i tradycje

Wiele obyczajów pielęgnowanych na Słowacji jest podobnych, bądź takich samych jak w Polsce. Oto kilka z nich. **Wynoszenie Moreny**, czyli słomianej kukły ubranej w kobiece ubrania. Dziewczęta podpalają kukłę i wrzucają ją do wody. Jest to symboliczne pożegnanie zimy. W czasie świąt Bożego Narodzenia praktykowane jest **chodzenie z gwiazdą**, czyli kołędowanie. Chłopcy przebrani za trzech króli odwiedzają domostwa, śpiewają kolędy

i inscenizują pokłon trzech króli. W maju, młodzi mężczyźni ozdabiają wstążkami świerki, odarte z kory, a następnie nocą stawiają je przed domami dziewcząt, które im się podobają. W następną niedzielę młodzieńcy obchodzą domy, przy których maiki są ustawione i zbierają datki na nadchodzącą zabawę – majáles. **Zwyczaj** ten to tzw. **stawianie maja**. Podczas **Nocy Świętojańskiej** skacze się przez rozpalone watry, czyli ogniska, tańczy i śpiewa, a także zbiera lecznicze zioła. Jest to symboliczna ochrona przed siłami natury.

Słowacy mają również obyczaje charakterystyczne tylko dla nich. Dowiesz się o nich z poniższego tekstu.

13 grudnia przypada dzień św. Łucji, która według wierzeń ludowych była czarownicą. Ludzie wierzyli, że tego dnia można zobaczyć czarownice. Podobno w dzień św. Łucji spełniają się miłosne wróżby. Dziewczęta na 12 karteczkach zapisywały różne imiona męskie, 13 zostawiały pustą i mieszały. Każdego następnego dnia jeden papierek paliły. W wigilię paliły ostatni, a wieczorem otwierały ten, który pozostał. Imię na nim miało być imieniem przyszłego męża. Jeżeli karteczka była pusta, dziewczyna jeszcze rok nie miała wyjść za mąż.

[...]

Na Boże Narodzenie kładzie się pod obrus rybie łuski (na szczęście) i leje gorący ołów na zimną wodę – z powstałych kształtów przepowiada się los. Zachował się też obyczaj puszczania małych świeczek w łódeczkach zrobionych z łupiny orzecha. Każdy przygotowuje swoją łódeczkę sam, potem zadaje pytanie (może dotyczyć zdrowia, pracy, relacji z ludźmi) i puszcza łódkę na wodę. Z tego jak łódeczka płynie, uzyskuje odpowiedź na swoje pytanie.

Źródło: <https://slovake.eu/pl/intro/slovakia/culture>

Warto zwrócić uwagę na podobieństwa w sposobie wysławiania się Słowaków i Polaków. Języki są na tyle podobne, że można ze sobą rozmawiać ze zrozumieniem. Jednak niektóre nasze słowa w języku słowackim znaczą co innego i może to prowadzić do nieporozumień lub rozbawienia. Oto kilka przykładów (w nawiasie polska wymowa).

čerstvý (czerstwy) – świeży

divadlo (dziwadło) – teatr

doklady – dokumenty

izba - pokój

jahoda - truskawka

meškanie (meszkanie) - spóźnienie

kúpa - zakup

lístok - bilet

obchod(y) - sklep(y)

odchod - odjazd (np. autobusu)

pas - paszport

polievka - zupa

slečna (sliczna) - dziewczyna

ubikácia - pomieszczenie mieszkalne

vlak - pociąg

zápach - smród

záchod - ubikacja

Ćwiczenie 5

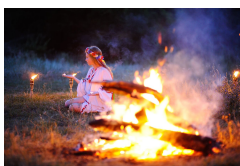
Połącz ilustracje z nazwami obyczajów.

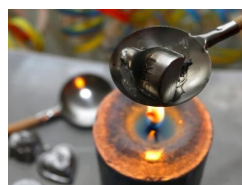
Lanie ołowiu

Stawianie
maja

Wynoszenie
Moreny

Chodzenie
z Gwiazdą

Noc
świętojańska

Folklor i muzyka ludowa

☞ Będąc na Słowacji nie sposób przejść obojętnie obok niezwykle barwnego **folkloru**. Większość miast ma swój własny festiwal folklorystyczny z muzyką, tańcem, lokalnymi strojami i jedzeniem.

Natrafić na festiwale można przez całe lato, aż do końca września. Największy z nich odbywa się w miejscowości Vychodna w lipcu każdego roku. Inne znaczące festiwale, na których na pewno nie zabraknie licznych akcentów folkloru i ludowizny to Festiwal Europejskiego Rzemiosła Ludowego w Kezmarku, Międzynarodowy Festiwal Lalek w Strojach Ludowych, Janosikowe Dni, Hotianska parada i liczne targi Bożonarodzeniowe. Najbardziej barwne festiwale folklorystyczne odbywają się w Hrusov, Zuberec i Helpa.

Źródło: <https://breakplan.pl/cel-podrozy/kraj/slowacja?r>

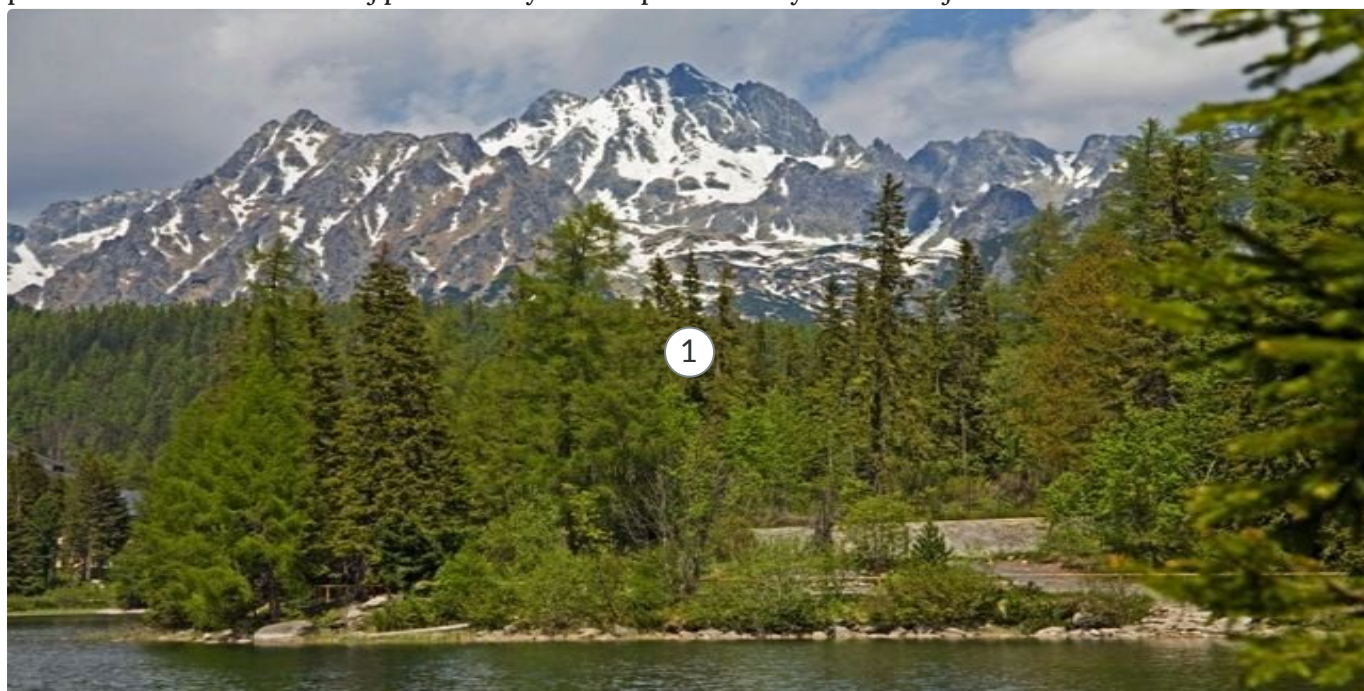
Muzykanci słowaccy w strojach ludowych

Słowacki świąteczny strój kobiecy

Charakterystyczną cechą słowackiej **muzyki ludowej** jest jej różnorodność. W słowackich pieśniach odnaleźć można wpływy kultur innych narodów – Rusinów, Polaków, Węgrów, Niemców oraz Cyganów. W zbiorach państwowych i prywatnych zachowało się około 30 tysięcy pieśni. Do tańca muzycy najczęściej przygrywali na **gajdach** i **skrzypcach**. **Kapela** (muzika, banda) była nieodzowna podczas zabawy tanecznej, jak również przy weselach. Kluczową postacią w muzyce ludowej był **prymista**, który zaczynał i kończył grę kapeli, czujnie reagując na znaki śpiewaków i tancerzy. Słuchając słowackiej muzyki ludowej, możemy się dopatrzyć wielu podobieństw z naszą rodzimą muzyką góralską. Podczas słuchania pieśni Počkaj ma šuhajko znajdź te podobieństwa. Czy dostrzegasz także podobieństwo melodii tej pieśni z hymnem państwowym Słowacji?

Dočkaj ma šuhajko – słowacka pieśń ludowa

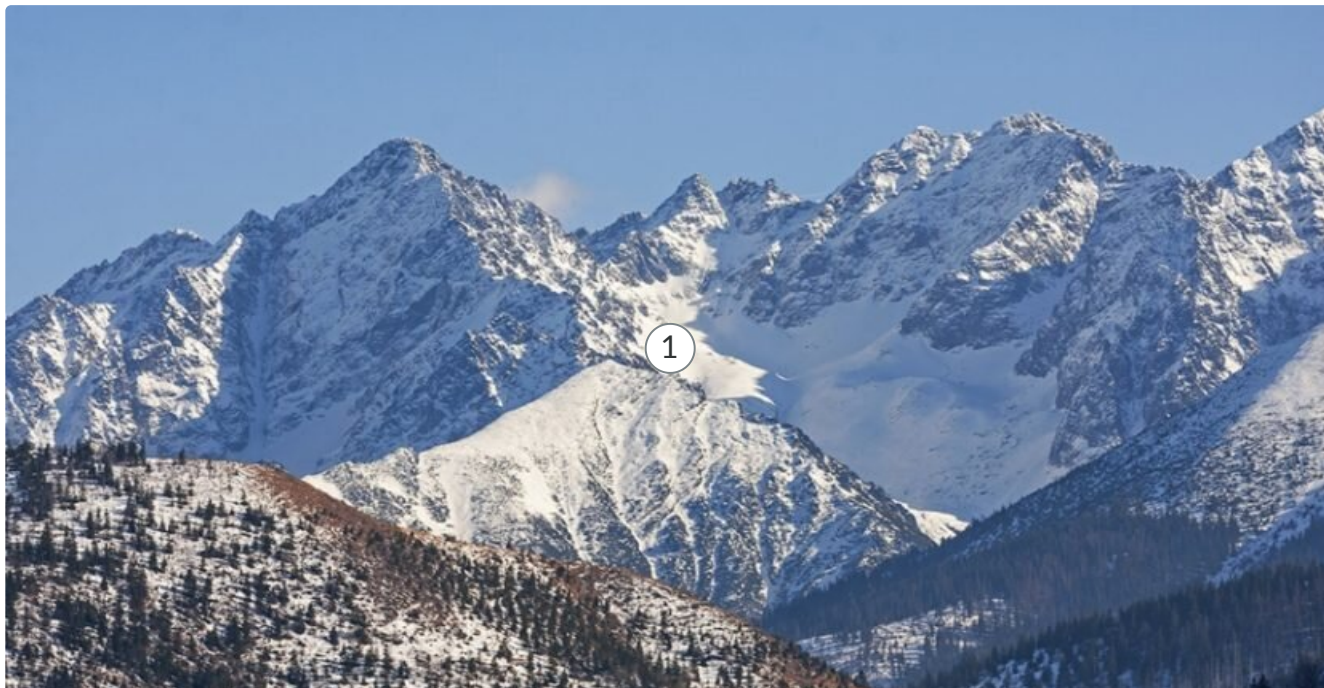
Wykonawca: Chudobovci, Fl'ajšovan

Źródło: Biesiada Góralska Na Orawie cz.2

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P8uRrbq54>

Dolina Mięguszowicka, Słowacja, Źródło: zpe.gov.pl

Ćwiczenie 6

Hel'pa, A w Karcmicke – słowacka pieśń ludowa

Wykonawca: Trebunie Tutki

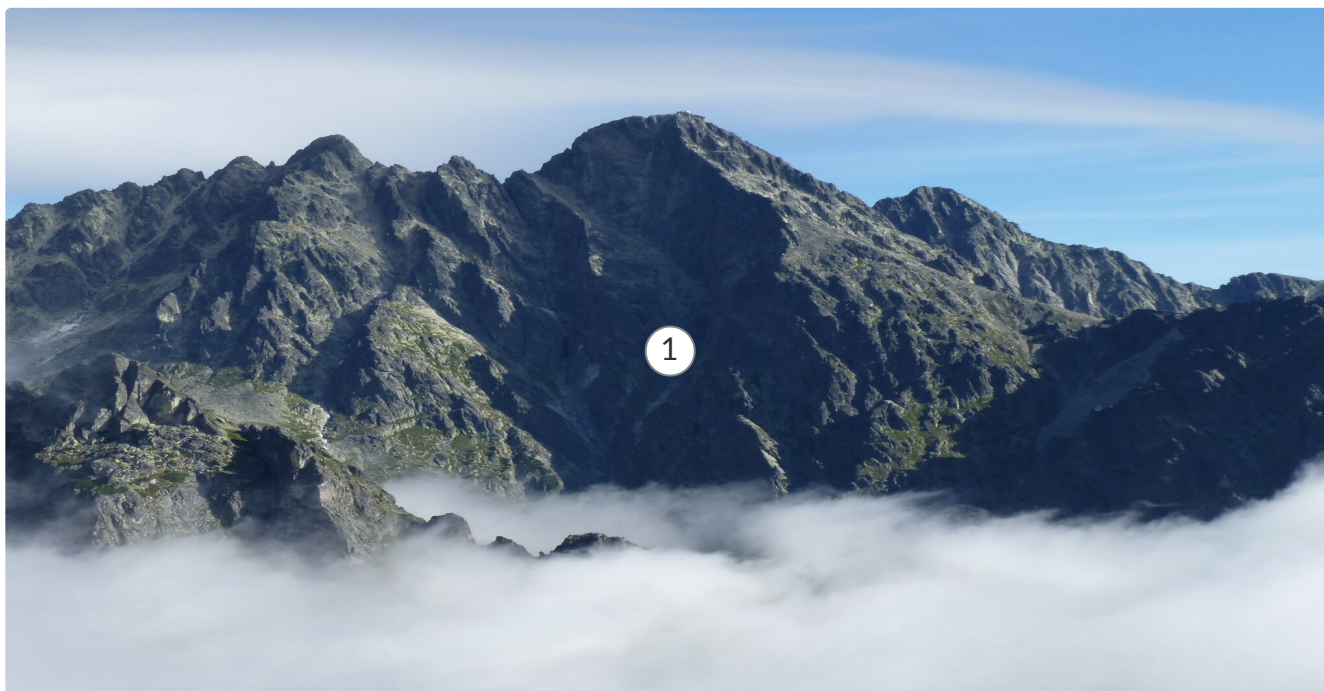
Źródło: Folk Karnawał

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P8uRrbq54>

Posłuchaj słowackiej pieśni ludowej *Hel'pa, A w Karcmicke* i rozpoznaj instrument, na którym jest grana główna melodia. Nazwę instrumentu wpisz w ramkę.

Ćwiczenie 7

Posłuchaj słowackiej pieśni ludowej *Uastovička včas ráno šteboce* i zaznacz wszystkie prawdziwe odpowiedzi.

1

Uastovička včas ráno šteboce – słowacka pieśń ludowa

Wykonawca: FS Urpín

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P8uRrbq54>

- ☐ Pieśń śpiewają kobiety i mężczyźni
- ☐ Początek pieśni jest śpiewany a cappella
- ☐ W dalszej części utworu występują zmiany tempa, pieśń jest szybsza i bardziej skoczna
- ☐ Akompaniament w przewadze stanowią instrumenty dęte i strunowe szarpane.
- ☐ Pieśń śpiewana jest wielogłosowo

Podsumowanie

Pora na podsumowanie wiadomości. Zrobisz to samodzielnie rozwiązując ostatnie zadanie.

Ćwiczenie 8

Dopasuj terminy do właściwych definicji.

Pieśń

ludowa twórczość artystyczna, cechy charakterystyczne dla jakiegoś środowiska, miejsca.

Folklor

muzyk w kapeli ludowej grający główną melodię.

Prymista

utwór wokalny do tekstu poetyckiego.

Zwyczaj

powszechnie przyjęty, tradycyjny sposób postępowania w pewnych okolicznościach.

Gajdy

ludowy instrument muzyczny dęty.

Praca domowa

Posłuchaj uważnie *Pieśni ze Słowacji* w wykonaniu Orkiestry Świętego Mikołaja.

Ćwiczenie 9

1

Pieśni ze Słowacji

Wykonawca: Orkiestra Świętego Mikołaja

Źródło: Lem-agination

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P8uRrbq54>

T. Przybylski, Orkiestra Świętego Mikołaja, Źródło: zpe.gov.pl

"Posłuchaj uważnie *Pieśni ze Słowacji* w wykonaniu Orkiestry Świętego Mikołaja. Dowiedz się, z jakiego kraju oraz z jakiego miasta zespół ten pochodzi. "

Tu wpisz nazwę państwa:

Tu wpisz nazwę miasta:

Słownik pojęć

A cappella

bez akompaniamentu instrumentów.

Folklor

ludowa twórczość artystyczna, cechy charakterystyczne dla jakiegoś środowiska, miejsca.

Gajdy

ludowy instrument muzyczny dęty.

Hymn państwowy

hymn narodowy, ustalona przez tradycję pieśń patriotyczna, stanowiąca wyraz jedności narodowej i będąca oficjalną formą społecznej manifestacji uczuć narodowych.

Kapela

zespół muzyczny, wykonujący muzykę ludową.

Muzyka ludowa

muzyka ludu, rozumiana rozmaicie, w zależności od przyjętej definicji ludu; (na ogół nawiązywano do łac. *populus* ‘wspólnota wszystkich obywateli’ i *vulgus* ‘niższa warstwa społeczeństwa’).

Pieśń

utwór wokalny do tekstu poetyckiego.

Prymista

muzyk w kapeli ludowej, grający główną melodię.

Skrzypce

instrument muzyczny smyczkowy o czterech strunach.

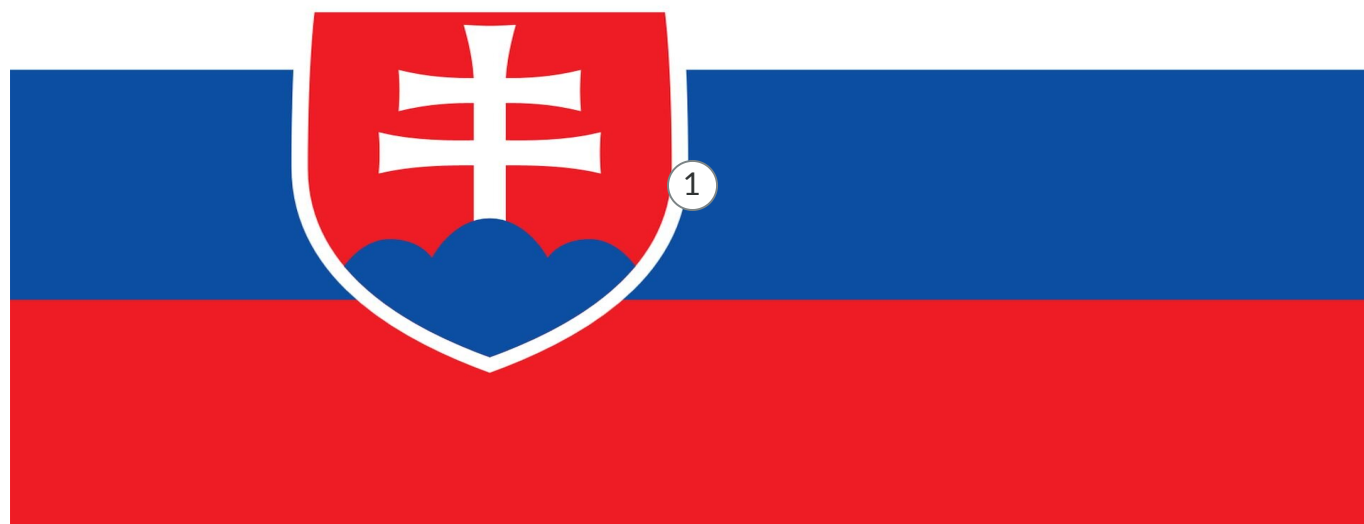
Zwyczaj

powszechnie przyjęty, tradycyjny sposób postępowania w pewnych okolicznościach.

Słownik pojęć został opracowany na podstawie:

encyklopedia.pwn.pl

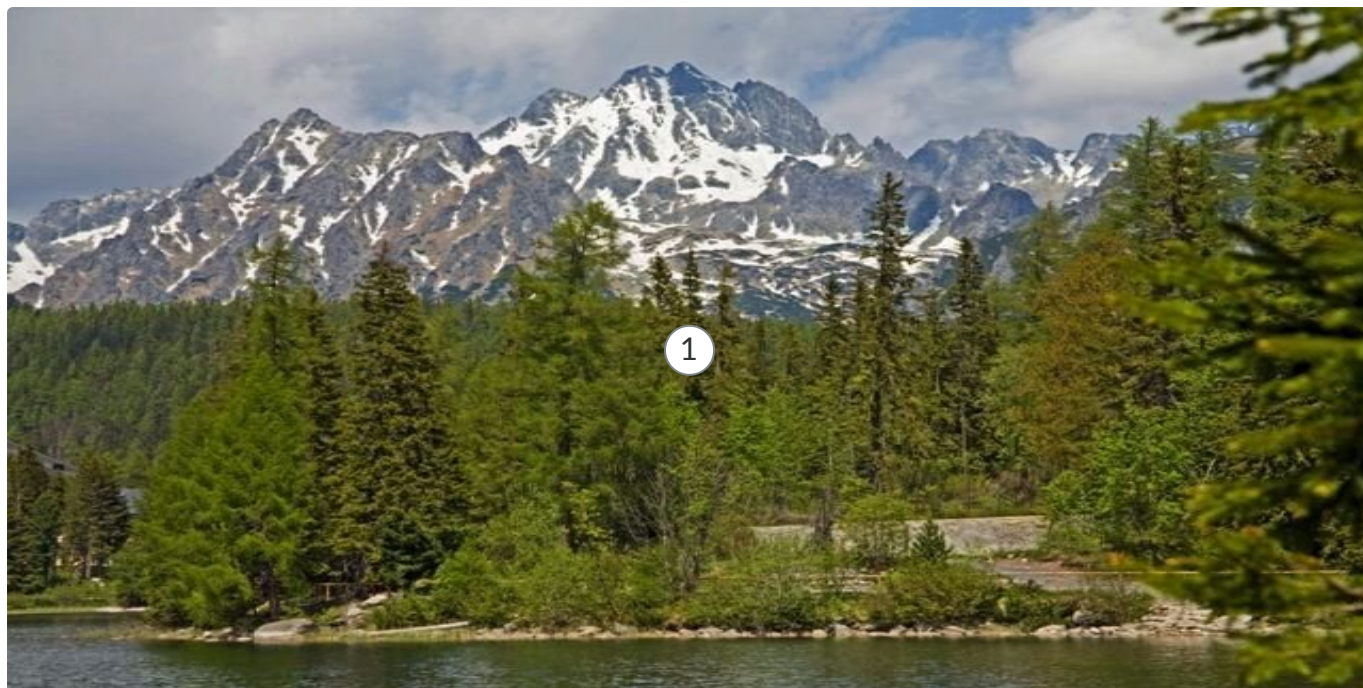
Biblioteka muzyczna

1

Hymn Słowacji, wykonanie: Janko Matúška

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P8uRrbq54>

1

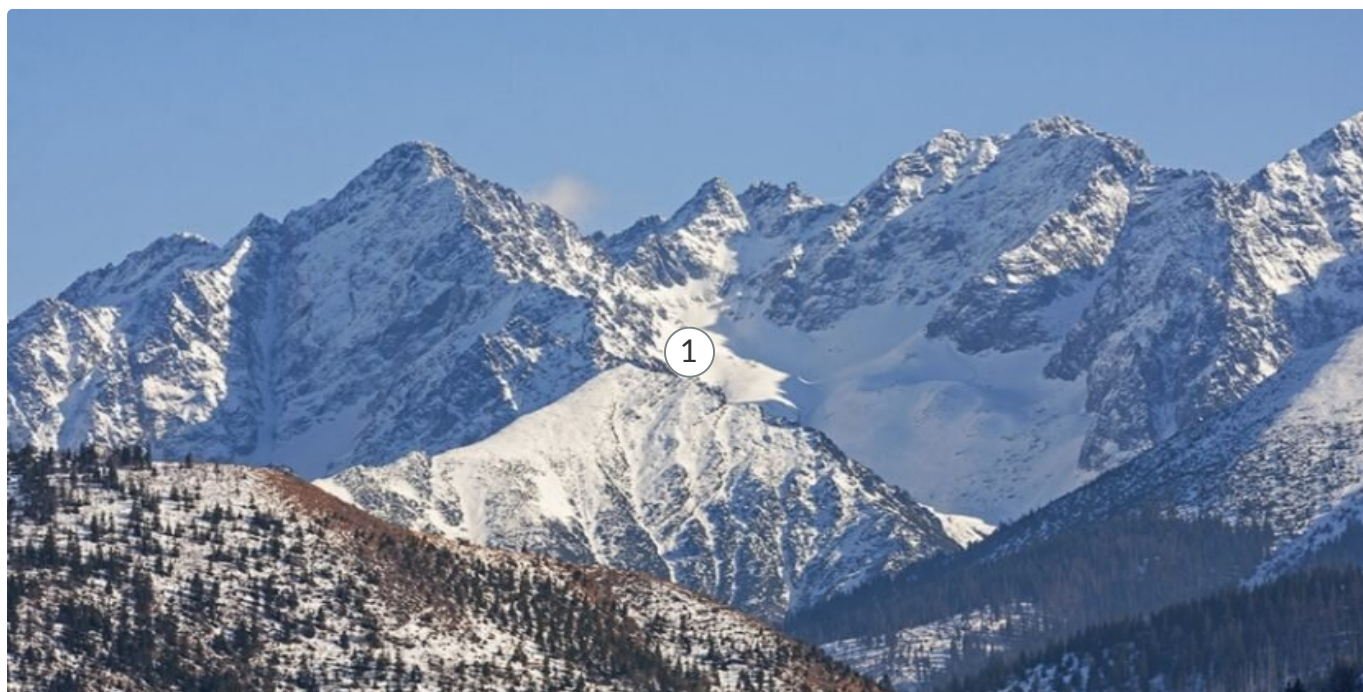
Dočkej ma šuhajko – słowacka pieśń ludowa

Wykonawca: Chudobovci, Fl'ajšovan

Źródło: Biesiada Górska Na Orawie cz.2

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P8uRrbq54>

Dolina Mięguszowicka, Słowacja, Źródło: zpe.gov.pl

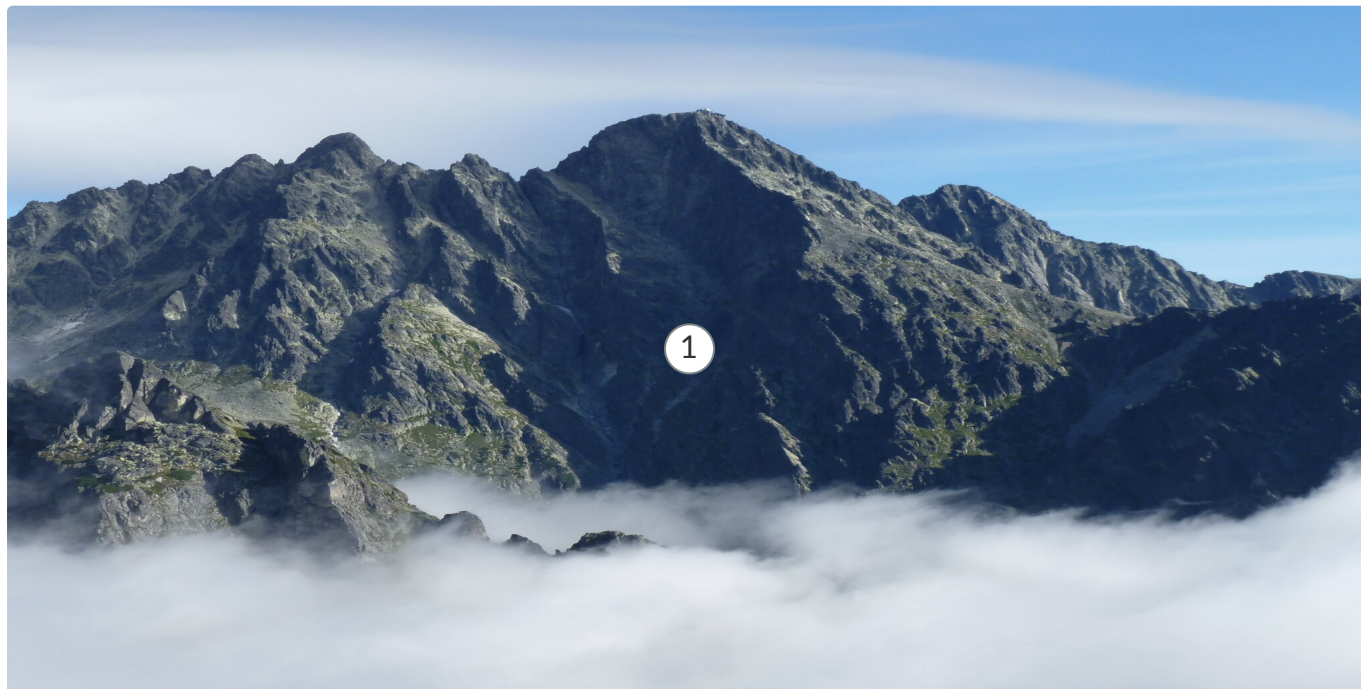
1

Hel'pa, A w Karcmicke – słowacka pieśń ludowa

Wykonawca: Trebunie Tutki

Źródło: Folk Karnawał

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P8uRrbq54>

1

Uastovička včas ráno šteboce – słowacka pieśń ludowa

Wykonawca: FS Urpín

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P8uRrbq54>

1

Pieśni ze Słowacji

Wykonawca: Orkiestra Świętego Mikołaja

Źródło: Lem-agination

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P8uRrbq54>

T. Przybylski, Orkiestra Świętego Mikołaja, Źródło: zpe.gov.pl

Bibliografia

red. A. Chodkowski, *Encyklopedia muzyki*, Warszawa 1995.

L. Leciejewski, *Mały słownik kultury dawnych Słowian*, Warszawa 1999.

J. Strzelczyk, *Mity, podania i wierzenia dawnych Słowian*, Poznań, 2007.

<https://slovake.eu/pl/intro/slovakia/culture>

<https://pismofolkowe.pl/artykul/s3owacka-muzyka-ludowa-i-ruch-folklorystyczny-2904>